

УДК 349

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2\(2\)-69-77](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-2(2)-69-77)

Романенко Євген Олександрович, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник, Генеральний штаб ЗСУ, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Літвін Людмила Юріївна кандидат юридичних наук, доцент, полковник, доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності, Національна академія державної прикордонної служби України, <https://orcid.org/0000-0003-2318-7085>

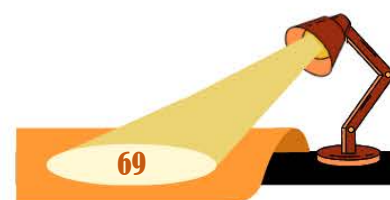
Сальнікова Ольга Федорівна доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, Заслужений діяч науки і техніки, Заступник начальника Головного управління військового співробітництва, Збройні Сили України, <https://orcid.org/0000-0002-7190-6091>

ДРУГА РІЧНИЦЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ ДО УКРАЇНИ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті досліджено наслідки повномасштабної війни проти України. Визначено, що заяви західних лідерів лунають у критичний момент для України, коли допомога від США залишається під питанням, оскільки схвалення фінансування для Києва застрягло в Палаті представників через жорсткий опір республіканців, а також на тлі можливого повернення до влади в Штатах колишнього президента Дональда Трампа, який виступає проти підтримки України.

Проаналізовано, що загальні бойові втрати росіян від початку вторгнення в Україну, за даними Генштабу, станом на ранок 24 лютого:

- особового складу – приблизно 409010 (+770 за попередню добу);
- танків – 6534 (+8);
- бойових броньованих машин (ББМ) – 12425 (+15);
- артилерійських систем – 9952 (+36);
- реактивних систем залпового вогню (РСЗВ) – 999 (+0);
- засобів протиповітряної оборони – 684 (+2);
- літаків – 340 (+1);
- гелікоптерів – 325 (+0);
- безпілотників оперативно-тактичного рівня – 7659 (+31);
- крилатих ракет – 1905 (+2);
- катерів/кораблів – 25 (+0);

- підводних човнів – 1 (+0),
- автомобільної техніки і цистерн з паливом – 12988 (+28);
- спеціальної техніки – 1576 (+1).

Дані про середню вартість техніки, втраченої російськими військами, бралися на підставі розрахунків, що були опубліковані виданням "Forbes Ukraine". Звісно, ці розрахунки вельми приблизні, й не претендують на бездоганну точність. Проте вони дають уявлення про загальний порядок втрат — скільки мільярдів доларів залишилося у вигляді російського металобрухту на полях України.

Відмічено, що від початку повномасштабного вторгнення прокурори Київщини забезпечили процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях за фактами вчинення понад 23 тисяч порушень законів та звичаїв війни. Загалом за результатами розслідування воєнних злочинів повідомлено про підозру 93 військовослужбовцям збройних сил російської федерації та підконтрольних їй військових формувань.

За інформацією міського голови Києва Віталія Кличка, у столиці за два роки повномасштабної війни пошкоджено близько 800 житлових будинків.

Ключові слова: норми міжнародного права, повномасштабна війна, західні лідери, процесуальне керівництво, кримінальне провадження.

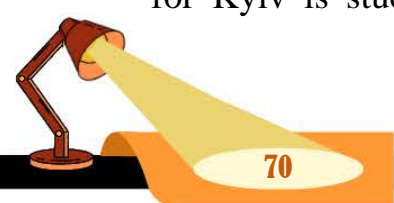
Romanenko Evgeny Olexandrovich, Doctor of Public Administration, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel, General Staff of the Armed Forces of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2285-0543>

Litvin Lyudmila Yuriivna, candidate of legal sciences, associate professor, colonel, associate professor of the Department of Theory of Law and Criminal Procedure, National Academy of the State Border Service of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-2318-7085>

Salnikova Olha Fedorivna, Doctor of Public Administration, Senior Research Fellow, Honored Worker of Science and Technology, Deputy Head of the Main Directorate of Military Cooperation of the Armed Forces of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7190-6091>

SECOND ANNIVERSARY OF RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION OF UKRAINE: LEGAL ASPECTS

Abstract. The article examines the consequences of a full-scale war against Ukraine. It was determined that the statements of Western leaders come at a critical moment for Ukraine, when US aid remains in question, as the approval of funding for Kyiv is stuck in the House of Representatives due to stiff resistance from

Republicans, as well as against the background of the possible return to power in the States of former President Donald Trump. who opposes support for Ukraine.

It was analyzed that the total combat losses of the Russians since the beginning of the invasion of Ukraine, according to the General Staff, as of the morning of February 24:

- personnel – approximately 409,010 (+770 for the previous day);
- tanks – 6534 (+8);
- armored combat vehicles (armored combat vehicles) – 12,425 (+15);
- artillery systems – 9952 (+36);
- rocket launcher systems (RSZV) – 999 (+0);
- anti-aircraft defense means – 684 (+2);
- planes – 340 (+1);
- helicopters – 325 (+0);
- operational-tactical level drones – 7,659 (+31);
- cruise missiles – 1,905 (+2);
- boats/ships – 25 (+0);
- submarines – 1 (+0),
- automotive equipment and fuel tanks – 12,988 (+28);
- special equipment - 1576 (+1).

Data on the average cost of equipment lost by Russian troops were taken on the basis of calculations published by Forbes Ukraine. Of course, these calculations are very approximate, and do not pretend to be flawless. However, they give an idea of the general order of losses - how many billions of dollars remained in the form of Russian scrap metal in the fields of Ukraine.

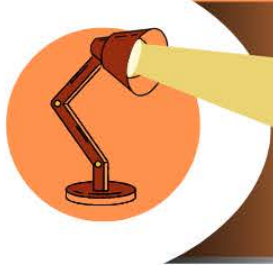
It was noted that since the beginning of the full-scale invasion, prosecutors of the Kyiv region have provided procedural guidance in criminal proceedings on the facts of more than 23 thousand violations of the laws and customs of war. In total, according to the results of the war crimes investigation, 93 servicemen of the armed forces of the Russian Federation and military formations controlled by it were notified of suspicion.

According to the information of the mayor of Kyiv Vitaliy Klychka, about 800 residential buildings were damaged in the capital during two years of full-scale war.

Key words: norms of international law, full-scale war, Western leaders, procedural leadership, criminal proceedings.

Постановка проблеми. Країна-агресор РФ розв'язала війну проти України 2014 року, коли окупувала Крим і частини Донецької та Луганської областей. 24 лютого 2024 року виповнилося два роки з дня початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України з північного, східного й південного напрямків. Тоді Володимир Путін оголосив про

початок т.зв. "спеціальної військової операції", фактично оголосивши нашій країні війну. 730 днів боротьби, незламності, розлуки, єдності, втрат та випробувань.[1] У квітні 2022 сили оборони прогнали окупантів із північних областей України, восени деокупували частини Херсонської, Миколаївської та Харківської областей. Західні союзники обрали іншу стратегію. Україні давали стільки зброї, щоб вона могла оборонятися, але не дали того, з чим можна було наступати. Це призвело до того, що навесні і влітку 2023-го року Сили оборони України не змогли здійснити очікуваний контрнаступ. Війна перейшла у позиційну фазу.

Російська армія, не досягнувши на початку вторгнення заявлених Кремлем цілей, веде на початку третього року війни тривалі запеклі бої на Донбасі та півдні України, а також щоденно обстрілює цивільне населення. Російська армія досягає великими жертвами незначних територіальних здобутків.

Україна теж понесла тяжкі втрати. Влада заявляє про необхідність посилення мобілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений огляд статистичних джерел дозволяє засвідчити, що наслідки повномасштабної війни проти України є масштабними і міжнародне право, хоча і не втратило свого значення у воєнних конфліктах, однак, у ситуації із російсько-українським конфліктом відіграє незначну роль.

Мета статті – встановлення наслідків повномасштабної війни проти України (агресія Росії триває із 2014 року) із застосуванням усіх видів озброєння щодо визначення взаємозв'язку основних завдань юридичного регулювання та ключових інструментів реалізації.

Виклад основного матеріалу. 23 лютого 2024 року в Нью-Йорку керівники МЗС і послы понад 50 країн світу виступили з осудом російської агресії в Україні – про це йдеться в заяві із нагоди 10-річчя від її початку та другої річниці початку повномасштабної агресії.[2] Текст підписаний від імені 51 уряду, в тому числі членів Євросоюзу, Сполучених Штатів, Чорногорії, Боснії і Герцеговини, Парагваю, Уругваю, Південної Кореї та Федеративних штатів Мікронезії. Заява визначає, що російська агресія почалася із захоплення Криму 20 лютого 2014 року, та посилається на низку рішень Міжнародного суду ООН, які зобов'язували Росію припинити протиправні дії:

«Наголошуємо, що наказ Міжнародного суду про тимчасові заходи від 16 березня 2022 року зобов'язує Росію негайно припинити військову операцію, розпочату нею 24 лютого 2022 року на території України. Він залишається юридично зобов'язуючим і має бути виконаним Російською Федерацією».

Підписанти заявляють, що «приголомшені нападами російських військ на цивільних людей і цивільну інфраструктуру України, які можуть бути розцінені

як воєнні злочини». Вони також засудили підтримку повномасштабної війни, яку надають Іран та Північна Корея, і закликали всі країни не надавати Росії зброю.

Уряди також вимагають від Росії повного обміну військовополоненими, звільнення незаконно ув'язнених та повернення всіх депортованих українців, у тому числі дітей. Заява також повторює підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України у її міжнародно визнаних кордонах.

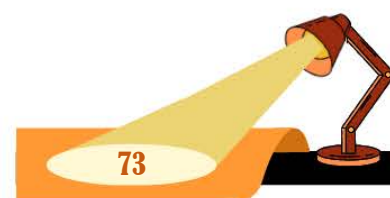
Автори заяви підтверджують відданість ідеї «всеосяжного, справедливого та міцного миру в Україні відповідно до принципів Статуту ООН».[2]

24 лютого, у штаб-квартирі Північноатлантичного альянсу у Брюсселі пройшла церемонія з нагоди другої річниці повномасштабного вторгнення Росії на територію України. У ході заходу учасники вкотре наголосили на підтримці України та хвилиною мовчання вшанували пам'ять захисників та мирних українців. **Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг** нагадав, що попри чисельні побоювання, Україна не зазнала колапсу протягом тижнів, а натомість змогла звільнити половину території, яка була захоплена Росією з початку вторгнення, витіснити Росію із значної частини Чорного моря та завдати важких втрат російським військам. «Україна приєднається до НАТО - це не питання «якщо», а «коли». Готуючи вас до цього дня, НАТО і надалі стоятиме поруч з Україною. Заради вашої і нашої безпеки.[3]

Водночас, заяви західних лідерів лунають у критичний момент для України, коли допомога від США залишається під питанням, оскільки схвалення фінансування для Києва застрягло в Палаті представників через жорсткий опір республіканців, а також на тлі можливого повернення до влади в Штатах колишнього президента Дональда Трампа, який виступає проти підтримки України.

Загальні бойові втрати росіян від початку вторгнення в Україну, за даними Генштабу, станом на ранок 24 лютого [4]:

- особового складу – приблизно 409010 (+770 за попередню добу);
- танків – 6534 (+8);
- бойових броньованих машин (ББМ) – 12425 (+15);
- артилерійських систем – 9952 (+36);
- реактивних систем залпового вогню (РСЗВ) – 999 (+0);
- засобів протиповітряної оборони – 684 (+2);
- літаків – 340 (+1);
- гелікоптерів – 325 (+0);
- безпілотників оперативно-тактичного рівня – 7659 (+31);
- крилатих ракет – 1905 (+2);
- катерів/кораблів – 25 (+0);
- підводних човнів – 1 (+0),

- автомобільної техніки і цистерн з паливом – 12988 (+28);
- спеціальної техніки – 1576 (+1).

Дані про середню вартість техніки, втраченої російськими військами, бралися на підставі розрахунків, що були опубліковані виданням "Forbes Ukraine". Звісно, ці розрахунки вельми приблизні, й не претендують на бездоганну точність. Проте вони дають уявлення про загальний порядок втрат — скільки мільярдів доларів залишилося у вигляді російського металобрухту на полях України.[5]

Вартість втрат російської армії з 24.02.2022 по 24.02.2024

(млн. доларів США)

Військова техніка	Вартість
Засоби ППО	4788,0
ББМ	7417,7
Гармати	7961,6
Автомобілі та автоцистерни	1935,2
Гелікоптери	3392,0
Крилаті ракети	5715,0
РСЗВ	900,1
Літаки	6391,7
Кораблі (катери)	1300,0
Танки	10127,7
БПЛА	681,7
Разом	50610,7

Згідно з даними Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), в Україні діти, які проживають на прифронтових територіях, протягом останніх двох років війни були змушені провести від 3 до 5 тисяч годин, або 4 – 7 місяців, у підвалах чи на станціях метро під час повітряних тривог.[6]

У фонді зазначили, що від початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року повітряна тривога оголошувалася близько 3500 разів у Запорізькій та Харківській областях і майже 6200 разів у Донецькій області.

Як розповіли в ЮНІСЕФ, від психологічних наслідків війни в Україні потерпають щонайменше половина дітей віком 13–15 років, які мають проблеми зі сном, а кожен п'ятий зазнає нав'язливих думок і спогадів, які є типовими симптомами посттравматичного стресового розладу.

Три чверті нещодавно опитаних фондом дітей і молодих людей віком від 14 до 34 років повідомили про потребу в емоційній або психологічній підтримці, проте менше третини з них звернулися по допомогу.

В організації б'ють на сполох: 40% дітей по всій Україні відчувають труднощі з доступом до освіти через брак відповідних умов, а в прифронтових районах половина дітей шкільного віку взагалі не має доступу до освіти.[6]

В 2022 році на початку повномасштабного вторгнення країни-агресора РФ в Україну на території Київщини загинуло понад 1600 цивільних осіб, з яких 53 – діти. Загалом в області зафіксовано понад 23 тисяч порушень законів та звичаїв війни.[7]

Від початку повномасштабного вторгнення прокурори Київщини забезпечили процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях за фактами вчинення понад 23 тисяч порушень законів та звичаїв війни. Загалом за результатами розслідування воєнних злочинів повідомлено про підозру 93 військовослужбовцям збройних сил російської федерації та підконтрольних їй військових формувань.[7]

За інформацією міського голови Києва Віталія Кличка, у столиці за два роки повномасштабної війни пошкоджено близько 800 житлових будинків.[9]

Також внаслідок російських атак у столиці пошкоджено 122 заклади освіти, 18 закладів охорони здоров'я, 17 – соціальної сфери.

За даними мера Києва, від 24 лютого 2022 року у столиці загинуло майже 200 цивільних мешканців, серед них – 6 дітей.

Крім того, з 24 лютого 2022 року в Києві:

- Повітряна тривога пролунала 989 разів;
- “Київська служба порятунку” здійснила 156 виїздів на ліквідацію наслідків ракетних обстрілів у столиці;
- На місця ракетних атак та атак дронами бригади «швидкої» здійснили 1741 виїзд. Надали допомогу 1034 пацієнтам, зокрема 36 дітям;
- Метро, як укриття, під час повітряних тривог приймало одночасно близько 70 тисяч киян;.

Крім того, за інформацією Віталія Кличка, на сьогодні в Києві зареєстровано майже 209,5 тисяч внутрішньо переміщених осіб.[8]

Одним із міст, де велися найзапекліші бої, з перших днів став Маріуполь. Оборона міста тривала 86 днів, більшість із яких – у повному оточенні російських військ. В ООН Маріуполь назвали «ймовірно, найбільш смертоносним місцем в Україні». За даними цієї організації, під час облоги були пошкоджені або знищені до 90 відсотків житлових будинків міста.[2]

У Маріуполі велися обстріли з танків та важкої артилерії, використовувалися реактивні системи залпового вогню, реактивні снаряди та завдавалися удари з повітря. Потужність снарядів, якими російські війська обстрілювали Маріуполь, більша за потужність ядерної бомби, яку скинули на Хіросіму, писала міська рада.

За різними даними, у місті загинули тисячі мирних жителів. Українська влада каже про понад 20 тисяч загиблих. Втім справжня кількість жертв може бути набагато більшою.[2]

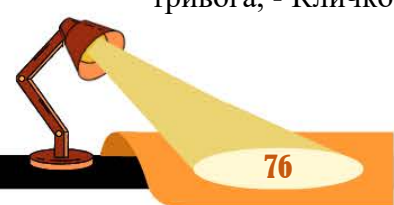

Висновки. Російська Федерація вже третій рік веде повномасштабну війну проти України (агресія Росії триває із 2014 року) із застосуванням усіх видів озброєння. Маючи величезну перевагу в повітрі, на морі й у живій силі, Росія змогла окупувати 20% території України. Упродовж 10 років українська армія дає відсіч російським військам, які вважалися одними з найбоєздатніших у світі. Із лютого 2022 року Україна протистоїть Москві на найдовшій з часів Другої світової війни лінії фронту. Це - боротьба на виснаження, перебіг якої багато в чому залежить від ресурсів, які протиборчі сили мають у своєму розпорядженні. У Європі вже неодноразово лунали заяви, що такі масштабні інвестиції сил і ресурсів у військову сферу можуть свідчити про плани Кремля вести війну не лише з Україною, а потенційно — і з країнами НАТО.

Наприкінці 2022 року міністр оборони Росії Шойгу заявив про плани провести кардинальні зміни в структурі збройних сил РФ: реформувати військове управління, створити додаткові частини та з'єднання майже в усіх видах військ і збільшити чисельність особового складу до 1,5 млн. військово-службовців. Росіяни планують завершити це протягом трьох-чотирьох років і представляють як відповідь на розширення НАТО. Аби захиститися від подібної армії, війська західних союзників повинні мати значно вищий рівень підготовки та укомплектування боєприпасами й технікою, аніж зараз. При цьому найкращий спосіб уникнути прямого конфлікту із путінською армією – зупинити Росію раз і назавжди в Україні.

Література:

1. Романенко Є.О. Російська федерація є державою-терористом //Moderní aspekty vědy: XXVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. - str.10-22.
2. Дії Росії в Україні «ставлять під загрозу всіх нас»: міжнародна заява до 10-ї річниці агресії РФ 24.02.24 <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zayava-richnytsia-rosiiska-ahresiiia/32833346.html>
3. Ceremony at NATO Headquarters marks two years since Russia's full-scale invasion of Ukraine https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223003.htm
4. Втрати росіян у війні проти України Актуальна статистика https://zaxid.net/statti_tag50974/https://zaxid.net/vtrati_rosiyan_u_vijni_proti_ukrayini_n1537635
5. Потери российской армии в Украине <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/casualties/cost/>
6. ЮНІСЕФ: За два роки війни діти з прифронтових територій провели майже 7 місяців в укриттях <https://bukvy.org/yunisef-za-dva-roky-vijny-dity-z-pryfrontovyh-terytorij-provely-majzhe-7-misyacziv-v-ukrytyyah/>
7. <https://incident.obozrevatel.com/ukr/kiyany/crime/sered-zagiblih-desyatki-ditej-u-prokuraturi-nazvali-kilkist-zhertv-rosijskoi-agresii-na-kiivschini-za-dva-roki.htm>
8. За два роки війни в Києві пошкоджено близько 800 будинків. 989 разів звучала тривога, - Кличко <https://sensor.net/ua/v3475218>

References:

1. Romanenko E.O. The Russian Federation is a terrorist state //Moderní aspekty vědy: XXVII. International collective monograph / International Economic Institute s.r.o.. Česká republika: International Economic Institute s.r.o., 2023. - p.10-22.
2. Russia's actions in Ukraine "endanger all of us": international statement on the 10th anniversary of the Russian aggression 24.02.24 <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zayavarichnytsia-rosiiska-ahresiia/32833346.html>
3. Ceremony at NATO Headquarters marks two years since Russia's full-scale invasion of Ukraine https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223003.htm
4. Russian losses in the war against Ukraine Current statistics https://zaxid.net/statti_tag50974/
https://zaxid.net/vtrati_rosiyan_u_viyni_proti_ukrayini_n1537635
5. Losses of the Russian army in Ukraine <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/casualties/cost/>
6. UNICEF: During the two years of the war, children from the front-line territories spent almost 7 months in shelters <https://bukvy.org/yunisef-za-dva-roky-vijny-dity-z-pryfrontovyh-terytorij-provely-majzhe-7-misyacziv-v-ukrytyah/>
7. <https://incident.obozrevatel.com/ukr/kiyany/crime/sered-zagiblih-desyatki-ditej-u-prokuraturi-nazvali-kilkist-zhertv-rosijskoi-agresii-na-kiivschyni-za-dva-roki.htm>
8. During the two years of the war, about 800 houses were damaged in Kyiv. The alarm sounded 989 times - Klitschko <https://censor.net/ua/v3475218>